O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MA’MUN UNIVERSITETI

“YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari

2025-yil 22-fevral

URGANCH – 2025

UO‘K: 338.23:330.15(082)
KBK 65.28+28.080.1
Ya 96

“Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish yo‘llari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari [Matn] / “Ma’mun universiteti” NTM.- Xorazm: Khwarezm publication, 2025.- 590 b.

Hozirgi kunda zamonaviy iqtisodiyotda yashil rivojlanish tamoyillarini tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish ilmiy-amaliy izlanishlarni talab qiladi. Mazkur masala bo‘yicha ilmiy konferensiyalar tashkil etilishi, akademik muhitda dolzarb muhokamalar olib borilishi ushbu yo‘nalishda samarali takliflarni ilgari surishga xizmat qiladi. Ta’lim tizimida yashil iqtisodiyot tamoyillarini chuqur o‘rganish esa kelajak avlodning ekologik va iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Shu bois, yashil iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishda ilmiy muassasalar va ta’lim tizimi o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish dolzarb vazifalardan biridir. Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, mazkur to‘plamga iqtisodiy va tabiiy resurslardan samarali foydalanish yo‘nalishlari, sanoat va energetika, qishloq xo‘jaligi hamda xizmatlar sohalari muammolarini bartaraf etishdagi yashil yechimlar, atrof-muhit va aholi turmush sifatini yaxshilash masalalariga oid materiallar kiritilgan.

Ma’sul muharrir: DSc., prof. U.R.Matyaqubov

Tahririyat hay’ati: S.O‘.Sharifzoda, E.M.Xudoynazarov, E.B.Ibadullayev A.B.Sherov, M.M.Matkarimov, F.S.Xolmurodov, S.M.Rahimova, Sh.R.Jumaniyazova

Taqrizchilar: i.f.d., prof. B.Ruzmetov, i.f.d., prof. Z.T.Mamadiyarov

Ushbu konferensiya to‘plami mazkur yo‘nalishda ilmiy izlanishlar olib borayotgan professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, talaba va magistrantlar uchun foydali bo‘ladi deb umid qilamiz.

Mazkur to‘plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlar sanasining to‘g‘riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o‘zlari ma’suldirlar.

Konferensiya o‘tkazilishi O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 27-dekabr 490-sonli buyrug‘i yig‘ilish bayoni bilan ma’qullangan.

Ushbu konferensiyasi materiallari Ma’mun universitetining 2025-yil 25-yanvar 6-sonli qarori bilan nashrga tavsiya qilindi.

© “Ma’mun universiteti” NTM, 2025
ISBN: 978-9910-632-36-5
© “Khwarezm publication” nashriyoti, 2025

3. Aloqa kompaniyalari uchun ekologik majburiyatlar**:** Aloqa kompaniyalariga ekologik barqarorlik tamoyillariga rioya qilish va uglerod izini kamaytirish bo‘yicha qat’iy talablar qo‘yish.
4. Elektron chiqindilarni qayta ishlash tizimini takomillashtirish**:** Aloqa sohasida foydalaniladigan elektron qurilmalar va jihozlarni qayta ishlash tizimini rivojlantirish.
5. Jamoatchilik ongi va ma'lumotliligini oshirish**:** Raqamli texnologiyalar orqali yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng targ‘ib qilish va aholining ekologik ongini oshirishga qaratilgan tadbirlarni o‘tkazish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Постановление Президента Республики Узбекистан от 3 июля 2018 г. за N ПП-3832 «О мерах по развитию цифровой экономики в Республике Узбекистан» // Народное слово, 2018 г., 4 июля.

2. Набок С. Д. (2011) Энергетическая политика Норвегии (история освоения нефтегазового потенциала архипелага Шпицберген) / С. Д. Набок // Научно-технические ведомости СПбГПУ. Гуманитарные и общественные науки. Т. 4. — № 136. — С. 191-195.

3. Xaknazarova Yulduz Juraqul Qizi (2024) Yashil iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini samarali rivojlantirish yo‘llari // JMBM. 2024. №9.

ALOQA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING EKOTIZIMINI ISHLASH CHIQISH

Nazarov Sanjar Nasridinovich
SamISI mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada aloqa xizmatlarini rivojlantirishning ekotizimini shakllantirish masalalari ko‘rib chiqiladi. Texnologik innovatsiyalar, infratuzilma, huquqiy muhit va iqtisodiy omillar tahlil qilinib, ularning samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar beriladi. Zamonaviy aloqa ekotizimini rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘sish va ijtimoiy farovonlikka erishish mumkinligi ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: aloqa ekotizimi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, 5G, IoT, infratuzilma, regulyatsiya, innovatsiyalar.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы формирования экосистемы развития услуг связи. Анализируются технологические инновации, инфраструктура, правовая среда и экономические факторы, а также вносятся предложения по повышению их эффективности. Подчеркивается, что экономический рост и социальное благополучие могут быть достигнуты за счет развития современной коммуникационной экосистемы.

Ключевые слова: экосистема связи, информационно-коммуникационные технологии, 5G, IoT, инфраструктура, регулирование, инновации.

Abstract. This article examines the issues of forming an ecosystem for the development of communication services. Technological innovations, infrastructure, legal environment and economic factors are analyzed, and proposals are made to improve their effectiveness. It is emphasized that economic growth and social well-being can be achieved through the development of a modern communication ecosystem.

Keywords: communication ecosystem, information and communication technologies, 5G, IoT, infrastructure, regulation, innovations.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi dunyoning yetakchi mamlakatlari iqtisodiyotida muhim o‘rin tutadi va bu sohaga kiritilayotgan sarmoya hajmi boshqa tarmoqlarga nisbatan sezilarli darajada yuqori. Investitsiyalarning salmoqli qismi o‘zining innovatsion ekotizimlarini faol rivojlantirayotgan va bozorda raqobatbardoshlikni oshirish uchun yangi texnologiyalarni joriy etayotgan yirik korporatsiyalar tomonidan amalga oshirilmoqda.

Hozirgi vaqtda avtomobil ishlab chiqarish bilan shug‘ullanuvchi kompaniyalar uchun AKT bozori avtonom transportning yangi texnologiyalari va avtomobillardan foydalanishning yangi modellarining paydo bo‘lishi bilan bog‘liq jiddiy o‘zgarishlarni boshdan kechirmoqda (masalan, avtoulovlarni taqsimlash xizmatlarini ko‘rsatish, elektr energiyasi bilan ishlaydigan transport vositalarini ishlab chiqish). dvigatellar va boshqalar). Shu bilan birga, sun’iy intellekt kabi yangi texnologiyalar avtomobilsozlik va transport xizmatlari bozorini tubdan o‘zgartirishi mumkin. Ushbu bozorlar sog‘liqni saqlash va moliyaviy xizmatlar bozorlari bilan bir qatorda sun’iy intellect texnologiyalarining ta’siri eng katta bo‘lgan to‘rtta iqtisodiy sektor qatoriga kiradi [Шваб К. 2017].

Ekotizimlar raqamli platformalar, sun’iy intellekt, narsalar interneti texnologiyalari va ma’lumotlarni yig‘ish va tahlil qilish uchun yangi vositalar yordamida mahsulot va xizmatlar uchun yaratadigan yangi imkoniyatlar tufayli jozibador. Platforma kompaniyalari an’anaviy raqobatchilarga nisbatan hayratlanarli darajada tez o‘sib bormoqda. Ekotizimlar ko‘plab manfaatdor tomonlarni, jumladan, xususiy sektor yetkazib beruvchilari va ishlab chiqaruvchilarini, innovatorlar sifatidagi mijozlarni va davlat sektoridagi hukumatlar va tartibga soluvchilarni o‘z ichiga oladi. Ko‘pgina kompaniyalar uchun yolg‘iz o‘zi borish juda og‘ir. Birgalikda samaraliroq ishlash - zarur ko‘nikmalar, aktivlar va tajribalarning xilma-xilligini yaratadigan muvofiqlashtirilgan harakatlarni to‘ldirish, sozlash va qo‘llab-quvvatlash [Parker G., Marshall van A. and Sangeet P.C. 2016].

Aloqa xizmatlari ekotizimi – bu texnologik yechimlar, infratuzilma, regulyatsiya, iste'molchilar va xizmat ko‘rsatuvchilar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni ifodalovchi murakkab tizimdir. Ekotizimning muvaffaqiyatli ishlashi uchun quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega:

- Innovatsion texnologiyalar – 5G, sun’iy intellekt, IoT kabi ilg‘or yechimlarning joriy etilishi.
- Huquqiy va iqtisodiy muhit – regulyatorlar tomonidan raqobatbardosh muhit yaratish.
- Foydalanuvchilar talabi – iste'molchilarning zamonaviy va qulay xizmatlarga bo‘lgan ehtiyoji.
- Tarmoq infratuzilmasi – optik tolali internet, mobil aloqa tarmoqlarining kengaytirilishi.

Aloqa xizmatlarini samarali rivojlantirish uchun quyidagi yo‘nalishlarga e’tibor qaratish lozim:

1. Texnologik rivojlanish

- 5G va kelajak texnologiyalari – yuqori tezlik va past kechikish imkoniyatlari bilan yangi xizmatlarni joriy qilish.
- Bulutli texnologiyalar va tarmoq avtomatlashtirish – xizmatlar sifati va xavfsizligini oshirish.
- Internet of Things (IoT) – sanoat va kundalik hayotda raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish.

2. Infratuzilmani takomillashtirish

- Optik tolali aloqa tarmoqlari – yuqori tezlikdagi internetni ta’minlash.
- Raqamli xizmatlarning kengayishi – aholi uchun elektron hukumat va onlayn xizmatlarni ommalashtirish.

3. Huquqiy va iqtisodiy islohotlar

- Raqobatbardosh muhit yaratish – yangi operatorlar va startaplar uchun imkoniyatlarni kengaytirish.
- Soliq imtiyozlari va investitsiya jalb qilish – telekommunikatsiya sohasida rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash.

4. Ijtimoiy va iqtisodiy ta’sir

- Ish o‘rinlari yaratish – texnologik rivojlanish orqali yangi kasblar va imkoniyatlar yuzaga kelishi.
- Raqamli tafovutni kamaytirish – urbanizatsiyadan uzoq bo‘lgan hududlarni sifatli aloqa bilan ta’minlash.

Xulosa va takliflar. Aloqa xizmatlarini rivojlantirish ekotizimi murakkab, lekin o‘zaro bog‘langan jihatlardan iborat. Texnologik yangiliklarni tatbiq etish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va huquqiy bazani mustahkamlash orqali aloqa xizmatlarini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Bu esa iqtisodiy taraqqiyotga ijobiy ta’sir ko‘rsatib, aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiladi. Quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

- Texnologik investitsiyalarni oshirish – xususiy va davlat sektorlari hamkorligini kuchaytirish.
- Tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish – innovatsiyalarni rag‘batlantiruvchi qonunchilikni ishlab chiqish.
- Keng qamrovli raqamli ta’lim dasturlarini yo‘lga qo‘yish – yangi texnologiyalarni joriy etish uchun mutaxassislar tayyorlash.
- Aholining internetga kirish imkoniyatlarini kengaytirish – chekka hududlarda tarmoq infratuzilmasini rivojlantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Шваб К. Четвертая промышленная революция. М.: Э, 2017. С. 110.
2. Parker G., Marshall van A. and Sangeet P.C. Platform Revolution: How Networked Markets Are Transforming the Economy - and How to Make Them Work for You. W.W. Norton & Company, 2016. 352 p.
3. Jacobides M., Carmelo C., Gawer A. Towards a Theory of Ecosystems // Strategic Management Journal. 2018. Vol. 39. № 8. P. 2255-2276. URL: https:// onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/smj.2904

SANOAT KORXONALARIDA ESGGA ASOSLANGAN INNOVATSION MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI YARATISH

Nuritdinov Bahtiyoriddin Salohiddinovich
“U-ENTER” innovatsion tadbirkorlik markazi
direktor o‘rinbosari, mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya. Ushbu maqola sanoat korxonalarida atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv prinsiplariga asoslangan innovatsion moliyalashtirish mexanizmlarini ishlab chiqishni o‘rganadi. Maqolada ESG omillarining moliyaviy qarorlar qabul qilishdagi ahamiyati va sanoat sektorlarida barqaror o‘sish hamda ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishdagi roli ta'kidlangan. ESGga asoslangan moliyaviy instrumentlar, masalan, yashil obligatsiyalar, ijtimoiy obligatsiyalar va ESG fondlari kabi mexanizmlar sanoat korxonalari uchun qanday foydalarga ega ekanligi ko‘rsatilgan.

Kalit so‘zlar: sanoat korxonalari, ESG, innovatsion moliyalashtirish, investitsiya, yashil moliya, korporativ boshqaruv, ekologik investitsiyalar.

Annotation. This article explores the development of innovative financing mechanisms based on Environmental, Social and Governance (ESG) principles in industrial enterprises. The paper emphasizes the importance of ESG factors in financial decision-making and their role in promoting sustainable growth and social responsibility within industrial sectors. The article examines various ESG-based financial instruments, such as green bonds, social bonds and ESG funds, highlighting their advantages for industrial companies.

Key words: industrial enterprises, ESG, innovative financing, investment, green finance, corporate governance, environmental investments.

Аннотация. В статье рассматривается разработка инновационных финансовых механизмов, основанных на принципах экологической, социальной и корпоративной ответственности (ESG) в промышленности. В работе подчеркивается важность учета факторов ESG при принятии финансовых решений и их роль в стимулировании устойчивого роста и социальной ответственности в промышленном секторе. Рассматриваются различные финансовые инструменты, основанные на принципах ESG,

Abdusamatov Q., O‘smonjonov M. Energetika va industriya sohasidagi yashil yechimlar	383
Amanbayev I., Bekbergenov G‘. The impact of the transition to a green economy on the country’s economy	385
Arzikulov X. Energetika sohasida aqilli shaharlarning ahamiyati	388
Beysenov K. Sanoat tarmoqlarida “Yashil iqtisodiyot”ga o‘tish va energiya tejamkorligini ta’minlash davr talabi	390
Bo‘riboyeva Z. Mamlakatimizda energiya resurslarini yaratish bilan bog‘liq loyihalarini ishlab chiqish va boshqarishdagi mavjud muammolar	393
Fozilov X., Vohidova M. Yashil iqtisodiyot sharoitida energetik resurslar samaradorligi tahlili	395
Hamroyev A., Juraxujayev D. Energetika sohasida innovatsion usullardan foydalanish	398
Isroilov X. Sanoati korxonalarida iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarida aylanma iqtisodiyot o‘rni	401
Xolmurotov F. Eksport faoliyatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari: xorazm viloyati tajribasi	403
Karimboev D. Sustainability in transportation	406
Karimboev D., Baxtiyarova Sh. Transition prospects of sustainable transportation in Khorezm region	409
Zokirova I., Mamatismoilov D. O‘zbekistonda elektr energiyasi ta’minotini yanada takomillashtirish	411
Mavlanova B., Ravshanbekova M. Erkin iqtisodiy zonalarda yashil iqtisodiyotning ahamiyati	413
Normuratov B., Begimqulov D. Elektr energetika tizimi(eet)da quvvat oqimlarini facts qurilmalari orqali boshqarish	416
Normuratov B., Axmadjonova M. FACTS texnologiyasini qo‘llash orqali elektr energetika tizimining dinamik turg‘unligini oshirish.	418
Nuraliyeva F., Karimova M. Sun’iy intellekt va mashinali o‘qitish yordamida yashil energiya samaradorligini oshirish	421
Mavlanova B. Mamlakatimizda erkin iqtisodiy zonalar rivoji	423
Shanyazov N. Accelerating green economic transition in uzbekistan: pathways, challenges, and policy recommendations for sustainable development	425
Shovdirov T. Yashil marketing strategiyasi, tushuncha va nazariy qarashlar	428
Xodjaniyazov Sh. Aholi turmush farovonligini oshirishning nazariy uslubiy asoslari	431
Xodjimatov M. Sanoat ishlab chiqarish tizimlarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishning dolzarbligi	435
Очилов Ю. Саноат ва энергетика соҳасида яшил ечимлар: формула ва кўрсаткичлар асосида таҳлил	437
Abduvaxobov B. Kichik biznesning ta’minot zanjirini rivojlantirishda ekotizimlardan foydalanish yo‘llari	440
Bakirov S. O‘zbekistonda “yashil” loyihalarni moliyalashtirishning tahliliy ko‘rsatkichlari	442
Irismatov H. Yashirin iqtisodiyot hajmini statistik tadqiqi	444
Jo‘raxanov D. Samaradorligi oshirilgan yuqori sezgir bo‘yoqli quyosh elementlari yacheykalarini ishlab chiqish orqali yashil energetikani rivojlantirish	447
Nazarov S. Yashil iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarining o‘rni va ahamiyati	449
Nazarov S. Aloqa xizmatlarini rivojlantirishning ekotizimini ishlash chiqish	451
Nuritdinov B. Sanoat korxonalarida esgga asoslangan innovatsion moliyalashtirish mexanizmlarini yaratish	453